

Warszawa, 10 lipca 2023 r.

BAS-WAP-754/23

Pan Poseł
Sławomir Jan Piechota
Przewodniczący Komisji
do Spraw Petycji

Opinia prawna
dotycząca petycji nr BKSP-144-IX-702/23
w sprawie zmian ustawodawczych w zakresie
uprawnień zasłużonych honorowych dawców krwi

I. Treść i cel petycji

Petycja została wniesiona w interesie publicznym. Przedmiotem petycji są żądania:

1. Przyznania zasłużonemu honorowemu dawcy krwi – ulgi (33%), a zasłużonemu honorowemu dawcy krwi I stopnia – prawa do bezpłatnych przejazdów w komunikacji krajowej środkami publicznego transportu zbiorowego.
2. Wykreślenia obowiązku każdorazowego przedstawiania przez zasłużonego honorowego dawcę krwi legitymacji potwierdzającej prawo do ulgi przy realizacji recepty. W tym celu zasadnym byłoby połączenie rejestru zasłużonych honorowych dawców krwi z danymi dostępnymi dla każdej apteki bądź wprowadzenie weryfikacji uprawnień przez lekarza wystawiającego receptę.
3. Wprowadzenia obowiązku informowania przez podmioty farmaceutyczne w widocznym miejscu (najlepiej na drzwiach apteki) o obsłudze zasłużonych honorowych dawców krwi poza kolejnością.

II. Czy petycja mieści się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji (art. 2 ust. 3 ustawy o petycjach)?

Przedmiotem petycji jest żądanie zmiany przepisów prawa. Petycja została skierowana do Sejmu RP, co jest zgodne z przepisami ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach¹, w myśl których podmiot może wnieść petycję m.in. do organu władzy publicznej (art. 2 ust. 1). Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.² stanowi, że ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej (art. 10 ust. 1 Konstytucji RP). Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat (art. 95 ust. 1 Konstytucji RP). Inicjatywa ustawodawcza przysługuje m.in. posłom (art. 118 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie natomiast z przepisem art. 32 ust. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej³ – poselskie projekty ustaw mogą być wnoszone przez komisje sejmowe lub co najmniej 15 posłów podpisujących projekt. Wobec powyższej wskazanych regulacji uznać należy, że petycja mieści się w zakresie zadań i kompetencji Sejmu RP.

III. Wymogi formalne (art. 4 ustawy o petycjach).

Petycja została wniesiona i podpisana przez osobę fizyczną, zawiera oznaczenie podmiotu wnoszącego petycję wraz z adresem zamieszkania oraz wskazuje przedmiot i adresata petycji. Wobec powyższego uznać należy, że petycja spełnia wymogi formalne.

IV. Kwestie, które ekspert uznaje za istotne w związku z petycją

Zgodnie z ustawą z dnia 22 sierpnia 1997 r. o publicznej służbie krwi⁴ krwiodawstwo jest oparte na zasadzie dobrowolnego i bezpłatnego oddawania krwi i jej składników. Wyjątki od tej zasady określa ustawa (art. 3 ust. 1 u.p.s.k.). Co do zasady dawcy krwi przysługuje tytuł honorowego dawcy krwi (art. 6 ust. 1 u.p.s.k.). Natomiast w przypadkach wskazanych w ustawie – w zależności od ilości oddanej krwi

¹ T.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 870.

² Dz. U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483, ze zm. Dalej jako: „Konstytucja RP.”.

³ T.j. M. P. z 2022 r. poz. 990, ze zm.

⁴ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 318, ze zm. Dalej jako: „u.p.s.k.”.

lub odpowiadającej tej objętości ilość jej składników – dawcy krwi, przysługuje tytuł zasłużony honorowy dawca krwi III stopnia⁵, II stopnia⁶ i I stopnia⁷.

Postulowane zmiany dotyczą przyznania zasłużonemu honorowemu dawcy krwi – stałej ulgi (33%) na przejazdy w komunikacji krajowej środkami publicznego transportu zbiorowego, natomiast zasłużonemu honorowemu dawcy krwi I stopnia – prawa do bezpłatnych przejazdów. W ocenie Autora petycji proponowane rozwiązania *„faktycznie zachęcą obywateli do regularnego oddawania krwi, uporządkują niejasne przepisy wprowadzone w związku ze stanem epidemii oraz ujednoczą ulgi, bowiem aktualnie różne samorzędy różnie do tego podchodzą”*. Ponadto mają one stanowić *„uniwersalne uprawnienie”* przysługujące *„stale”* osobom uprawnionym, które nie jest przeznaczone tylko *„dla osób, które oddały krew w stanie epidemii lub zagrożenia.”* Autor petycji w zakresie proponowanych rozwiązań odwołuje się do art. 9a ust. 2 u.p.s.k., zgodnie z którym w przypadku ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii honorowemu dawcy krwi, który oddał co najmniej 3 donacje krwi lub jej składników, w tym osocze po chorobie COVID-19, przysługuje ulga w wysokości 33% na przejazdy w komunikacji krajowej środkami publicznego transportu zbiorowego:

- a) kolejowego w 1 i 2 klasie pociągów osobowych i pospiesznych oraz autobusowego w komunikacji zwykłej i przyspieszonej,
 - b) kolejowego w 2 klasie pociągów innych niż osobowe i pospieszne
- na podstawie biletów jednorazowych.

⁵ Dawcy krwi:

- 1) kobiecie, która oddała w dowolnym okresie co najmniej 5 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników,
- 2) mężczyźnie, który oddał w dowolnym okresie co najmniej 6 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników

– przysługuje tytuł „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi III stopnia” i brązowa odznaka honorowa „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi III stopnia” (art. 6 ust. 3 u.p.s.k.).

⁶ Dawcy krwi:

- 1) kobiecie, która oddała w dowolnym okresie co najmniej 10 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników,
- 2) mężczyźnie, który oddał w dowolnym okresie co najmniej 12 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników

– przysługuje tytuł „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi II stopnia” i srebrna odznaka honorowa „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi II stopnia” (art. 6 ust. 4 u.p.s.k.).

⁷ Dawcy krwi:

- 1) kobiecie, która oddała w dowolnym okresie co najmniej 15 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników,
- 2) mężczyźnie, który oddał w dowolnym okresie co najmniej 18 litrów krwi lub odpowiadającą tej objętości ilość jej składników

– przysługuje tytuł „Zasłużonego Honorowego Dawcy Krwi I stopnia” i złota odznaka honorowa „Zasłużony Honorowy Dawca Krwi I stopnia ” (art. 6 ust. 5 u.p.s.k.).

Dokumentem poświadczającym uprawnienia, o których mowa – jest zaświadczenie⁸ potwierdzające co najmniej 3 donacje wydane przez regionalne centrum, Wojskowe Centrum lub Centrum MSWiA (art. 9a ust. 3 pkt 2 u.p.s.k.). Środki finansowe na realizację powyższych uprawnień pochodzą z budżetu państwa (art. 9a ust. 5 u.p.s.k.). Zauważyć należy jednak, że celem przepisu art. 9a ust. 2 u.p.s.k. wprowadzonego ustawą z dnia 21 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw⁹ była „częściowa rekompensata dla ozdowieńców po chorobie COVID-19 kosztów związanych z oddaniem osocza, dodatkowa mobilizacja osób oddających osocze krwi oraz umożliwienie i ułatwienie ozdowieńcom przemieszczania się do różnych punktów poboru krwi, niezależnie od miejsca ich zamieszkania”¹⁰. Natomiast w aktualnym stanie prawnym nie obowiązuje zarówno stan epidemii jak i stan zagrożenia epidemicznego. Zgodnie bowiem z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2023 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego¹¹ z dniem 1 lipca 2023 r. – odwołany został stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

Przyjęcie zatem proponowanych rozwiązań skutkować będzie przyznaniem zasłużonym honorowym dawcom krwi stałego uprawnienia w wymiarze finansowym (ulga bądź zwolnienie z opłat) pomimo, że krwiodawstwo oparte zostało na zasadzie dobrowolnego i bezpłatnego oddawania krwi i jej składników. Postulowane rozwiązania mieszczą się jednak w zakresie swobody ustawodawcy, który może uchwalić ustawę przewidującą przedmiotowe uprawnienia. Petycja nie zawiera natomiast wskazania źródeł ich finansowania.

Petycja zawiera również postulat „*wykreślenia obowiązku przedstawiania przez zasłużonego honorowego dawcę krwi każdorazowo legitymacji potwierdzającej prawo do ulgi przy realizacji recepty. W tym zakresie zasadnym jest albo połączenie rejestru Honorowych Zasłużonych Dawców Krwi z danymi dostępnymi dla każdej*

⁸ Zaświadczenie to, zgodnie z art. 9a ust. 4 u.p.s.k, zawiera:

- 1) datę wydania zaświadczenia;
- 2) imię i nazwisko dawcy krwi;
- 3) numer PESEL dawcy krwi;
- 4) informację o oddaniu 3 donacji krwi lub jej składników, w tym osocza po chorobie COVID-19.

⁹ Dz. U. poz. 159.

¹⁰ Sejm IX kadencji. Druk nr 828.

¹¹ Dz. U. poz. 1118.

apteki (...) albo weryfikacji uprawnień przez lekarza wystawiającego receptę.”

Wskazać należy, że w aktualnym stanie prawnym zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹² – świadczeniobiorcy, który posiada tytuł zasłużonego honorowego dawcy krwi lub zasłużonego dawcy przeszczepu i przedstawi legitymację zasłużonego honorowego dawcy krwi lub zasłużonego dawcy przeszczepu – przysługuje bezpłatne, do wysokości limitu finansowania, zaopatrzenie w leki objęte wykazem – na podstawie recepty wystawionej przez osobę uprawnioną (art. 43 ust. 1 u.ś.o.z.). Osoba przedstawiająca receptę do realizacji jest obowiązana do okazania legitymacji potwierdzającej przysługujące jej prawo (art. 43 ust. 2 u.ś.o.z.). Osoba realizująca receptę odnotowuje numer i rodzaj legitymacji potwierdzającej uprawnienia:

- 1) na rewersie recepty, w przypadku recepty w postaci papierowej;
- 2) w dokumencie elektronicznym powiązany z receptą w postaci elektronicznej.

Wobec powyższego postulat zmierzający do ułatwienia realizacji uprawnień przez osoby uprawnione i tworzenia w tym celu stosownych rozwiązań należy uznać za słuszny i mieszczący się w zakresie swobody ustawodawcy. Należy jednak zauważyć, że petycja nie wskazuje źródeł finansowania proponowanych rozwiązań.

Petycja dotyczy również wprowadzenia obowiązku informowania przez podmioty farmaceutyczne w widocznym miejscu o obsługiwaniu zasłużonych honorowych dawców krwi poza kolejnością. Zaznaczyć jednak należy, że proponowane rozwiązania obowiązują już w aktualnym stanie prawnym. Zgodnie bowiem z art. 47c ust. 5 u.ś.o.z. w miejscach rejestracji pacjentów do udzielania świadczeń opieki zdrowotnej, w miejscach udzielania świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej oraz w aptekach, odpowiednio świadczeniodawca albo kierownik apteki uwidacznia pisemną informację o uprawnieniach przysługujących wskazanym w ustawie podmiotom. Powyższy obowiązek dotyczy m.in. uwidaczniania informacji o prawie do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach świadczeniobiorcą, którzy posiadają tytuł zasłużonego honorowego dawcy krwi lub zasłużonego dawcy przeszczepu i przedstawią legitymację (art. 47c ust. 1 pkt 3 u.ś.o.z.).

Wobec powyższego w aktualnym stanie prawnym obowiązują już postulowane rozwiązania dotyczące wprowadzenia obowiązku informowania przez podmioty

¹² T.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2561 ze zm. Dalej jako: „u.ś.o.z.”.

farmaceutyczne w widocznym miejscu o obsługiwaniu zasłużonych honorowych dawców krwi poza kolejnością.

V. Wnioski

Postulowane zmiany mieszczą się w zakresie swobody ustawodawcy. Należy jednak zaznaczyć, że w petycji nie wskazano źródeł finansowania ulgi (33%) oraz zwolnienia z opłat na przejazdy w komunikacji krajowej środkami publicznego transportu zbiorowego, jak również kosztów związanych z przyjęciem rozwiązań umożliwiającym korzystanie przez zasłużonych honorowych dawców krwi z przysługujących im uprawnień bez konieczności okazywania legitymacji.

Natomiast postulowane rozwiązania dotyczące wprowadzenia obowiązku informowania przez podmioty farmaceutyczne w widocznym miejscu o obsługiwaniu zasłużonych honorowych dawców krwi poza kolejnością zostały już uregulowane w aktualnym stanie prawnym.

Autor:

Agnieszka Konarska
ekspert ds. legislacji
w Biurze Analiz Sejmowych

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Analiz Sejmowych

Paweł Bachmat

Deskrytory bazy REX: Petycja, Krwiodawstwo
Weryfikacja: Adam Karczmarek